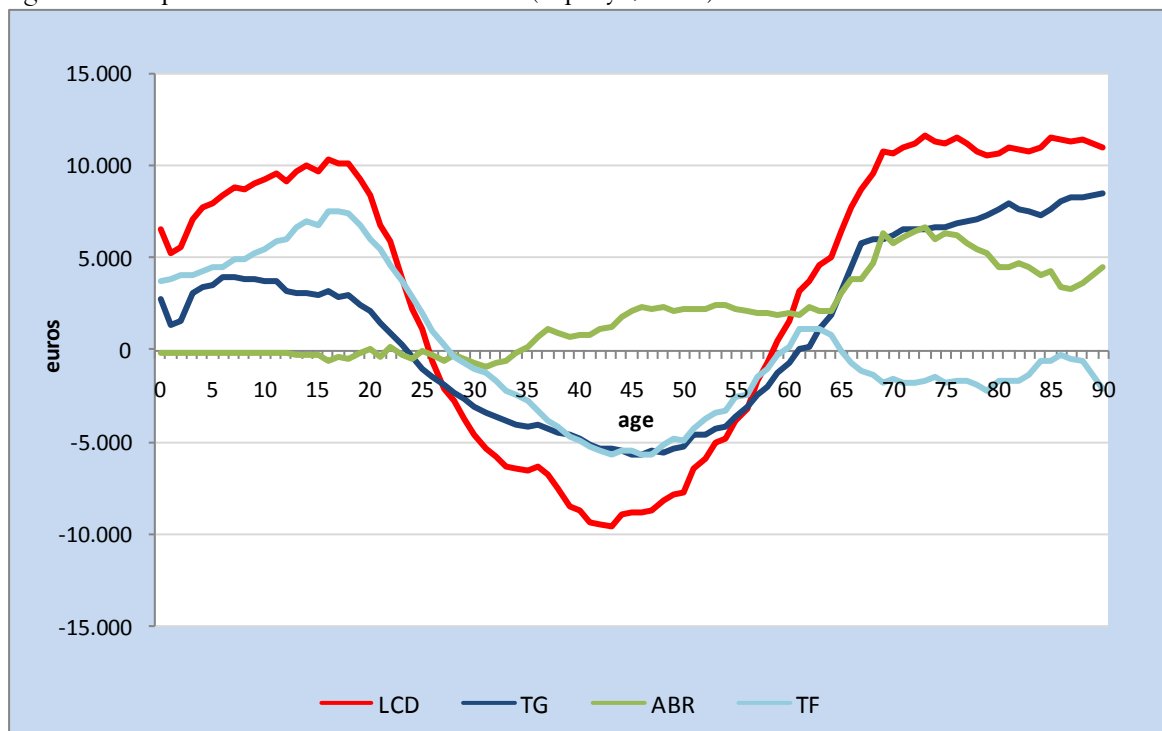

Comptes de transferències nacionals per a Espanya: Primers resultats i possibles aplicacions

Concepcion Patxot Cardoner.

La metodologia que obtenen els comptes de transferències nacionals (*National Transfers Accounts*, NTA, www.ntaccounts.org) s'ha desenvolupat en el marc d'un projecte internacional que inclou ja més de 30 països de tots els continents. El seu objectiu immediat és obtenir estimacions dels fluxos de recursos que s'esdevenen entre els diversos grups d'edat i per les diverses vies disponibles: mercat, família i sector públic. Els resultats d'aquestes estimacions –que s'obtenen de manera comparable per a més de 30 països, amb diversos graus de desenvolupament econòmic i social- es poden resumir en els quatre perfils per edat que es mostren a la Figura 1. Per una banda, el perfil de *dèficit de cycle vital* (LCD) mostra, a cada edat, l'excés del consum total –suma del consum públic i privat–, respecte de la renda laboral. En el cas espanyol, per a l'any 2000 i en termes per càpita, s'observa que aquesta magnitud és positiva (hi ha un dèficit) excepte entre les edats 26 i 58 en què les rendes laborals excedeixen les necessitats de consum. Els tres perfils restants mostren la manera en què es finança el dèficit del cycle vital –o la manera en què s'empra el superàvit. Concretament, es distingeix entre tres tipus de reassignacions de recursos entre edats: *reassignacions basades en actius* (ABR) –que, al seu torn, resulten de restar l'estalvi a la renda dels actius–, *transferències públiques* (TG) i *transferències privades* (TF) –per bé que aquestes últimes no consten explícitament en la comptabilitat nacional s'estimen a partir de microdades. En termes agregats, per a l'Espanya de l'any 2000, s'obté un valor reduït i negatiu tant de les transferències públiques com privades, de manera que més del 100% del dèficit de cycle vital és finançat amb reassignacions basades en actius.

Figura 1 Comptes de transferències nacionals (Espanya, 2000)

Font: Treballs citats

A més de tenir interès en elles mateixes, aquestes estimacions obren camí a anàlisis interessants. A continuació es resumeixen les principals aplicacions realitzades fins avui per a Espanya, a més del capítol dedicat a Espanya, que apareixerà publicat pròximament en Lee and Mason (2011).¹

El balanç en la intervenció en les transferències intergeneracionals

La figura anterior mostra fins a quin punt, d'acord amb la situació actual de les transferències públiques (TG) i privades (TF), es produeix una asimetria en la manera com financen els dos períodes de dependència. Així, la major part de la despesa dels nens és assumida per la família mentre que, en el cas dels ancians, el mercat de capitals i les transferències públiques tenen el paper protagonista. La primera dada no és estranya, ja que l'estalvi és possible per a aquest grup de població que pot acumular recursos en el mercat de capitals durant la seva vida laboral. Malgrat això, l'extensió de les transferències públiques en contrast amb el seu menor paper en l'etapa de la infantesa mostra una assignatura pendent de la política social a Espanya: Tot i que s'ha socialitzat en cost dels ancians, resta pendent la del cost dels nens que segueix, en gran mesura, a càrrec de les famílies. Aquesta asimetria indica que la necessària reforma del sistema de pensions, hauria de dissenyar-se tenint en compte el conjunt dels programes de l'estat del benestar.

El mesurament dels dividendes demogràfics

Tot sovint s'oblida que l'amenaça que suposa l'envelliment demogràfic per a l'estat del benestar té, o ha tingut, alguns aspectes positius. En primer lloc, l'envelliment va ser precedit per dècades de l'anomenat *primer dividend demogràfic*: un augment de la ràtio entre productors i consumidors que augmenta la renda per càpita i genera un marge per realitzar possibles reformes que evitin els efectes negatius en el futur. En segon lloc, si la política de transferències generacionals ho permet, aquest primer dividend demogràfic de caràcter clarament transitori pot precedir un *segon dividend demogràfic*: una major acumulació de capital que pot tenir, a més, efectes permanents.

Els perfils per edat del consum i la renda laboral que donen lloc al dèficit del cycle vital es poden fer servir per mesurar el pes del primer dividend demogràfic. En el cas espanyol, durant el segle XX i XXI, s'obté un període de dividend positiu entre 1982 i 2013, reflectint el fet que és el període de menor dependència demogràfica d'ambdós segles. Al contrari, a partir de 2020, la dependència demogràfica començarà a augmentar com a resultat de la contínua caiguda de la fecunditat i de l'entrada de la generació de l'explosió demogràfica en el mercat de treball. Amb això, s'observa que el marge d'actuació política de cara a l'envelliment és cada cop més reduït, una vegada passat el primer dividend demogràfic. Però, en qualsevol cas, cal analitzar-lo i les estimacions de NTA ofereixen un punt de partida valuós al respecte. Malauradament, els nostres resultats indiquen que Espanya ha desaprofitat bona part del primer dividend demogràfic i que no queda gaire marge d'actuació per fomentar el segon.

¹ Lee, R. and A. Mason, eds. *Population Aging and the Generational Economy: A Global Perspective*. Edward Elgar. (2011). Per una versió detallada de les fonts de dades i mètodes d'estimació, vegeu la versió ampliada en Patxot, C., E. Rentería, M. Sánchez-Romero i G. Souto (2010): "How Intergenerational Transfers Finance Lifecycle Deficit in Spain" (<http://www.ntaccounts.org/web/nta/show/Working%20Papers>), 2010a *NTA Working papers*.

Indicadors comparables de sostenibilitat de l'estat del benestar

Atesa la proximitat entre la metodologia NTA i la Comptabilitat Generacional es poden explotar les complementaritats que es donen entre les estimacions de NTA i les projeccions al futur realitzades en comptabilitat generacional (GA).² En particular, es poden ampliar els indicadors de sostenibilitat futura de GA –basats únicament en dades de transferències públiques–, incloent-hi les reassignacions que es produeixen via mercat i família provinents de les estimacions de NTA. Així, en Patxot et al. (2010b), s'obté una ràtio de dependència econòmica, com la ràtio entre l'agregat de LCD positiu (dèficit) i LCD negatiu (superàvit) i s'obté un augment del mateix entre 2007 i 2055 del 96%. Així mateix, s'obté la projecció al futur, tenint en compte l'evolució demogràfica, de les reassignacions entre edats observades al 2000. Partint del fet que en 2000 més del 100% del LCD es finança amb ABR, essent la fracció de TG i TF negativa i reduïda, la mera evolució demogràfica esperada en el futur provoca una reducció de la fracció finançada via TG. Aquesta cau des d'un valor proper al zero, al -30,95% en 2010 per, des d'aquí, augmentar bruscament tot assolint un +46,42% en 2059. En el cas de les transferències familiars (TF), el pes de les quals en el LCD decreixia des de 1980 per arribar a zero al voltant de 2000 –al bell mig del període fèrtil de la generació del *baby boom*–, s'observa una lleu recuperació fins que s'estabilitza en un valor negatiu al voltant de 2040. Els recursos extres necessaris durant l'envelliment dels *baby boomers* s'aconseguirien hipotèticament augmentat l'ABR, que per això han de créixer dràsticament. Finalment, s'observa que s'han de complementar els indicadors de sostenibilitat fiscal –similars als obtinguts en GA– amb indicadors de sostenibilitat privada, posant els agregats obtinguts en relació a la renda laboral agregada. Els resultats mostren que l'enorme augment de l'indicador d'insostenibilitat de la política pública no es compensa per la lleu reducció de l'indicador de sostenibilitat de les transferències privades. Per tant, es produeix una necessitat creixent d'ABR, que no sembla factible. Cal recórrer a un anàlisi d'equilibri general i a l'obtenció del compte de stock de NTA per treure conclusions definitives respecte a la importància del segon dividend demogràfic a Espanya. En qualsevol cas, els indicadors obtinguts i els perfils per edats dels que provenen, ofereixen una informació molt valuosa i il·lustren el marge que resta per a l'actuació política. A més, atesa la seva transparència, és possible obtenir aquestos indicadors de manera assequible i comparable internacionalment i son, per això, clars candidats a la necessitat d'indicadors de sostenibilitat reivindicada per l'anomenada Comissió Stiglitz.

² Patxot, C., G. Souto, E. Rentería i M. Sánchez-Romero (2010). "Integrated results for GA and NTA for Spain: Some implications for the sustainability of the welfare state", *Papeles de Trabajo Instituto de Estudios Fiscales*, 7/2010. http://www.ief.es/documentos/recursos/publicaciones/papeles_trabajo/2010_07.pdf